

SANTIAGO RUSIÑOL

MODERNISME. CONVERSA

La nostra terra, per l'art i per moltes altres coses, encara és verda per les costums modernes; encara és criatura, si bé cria-

tura amb dents i arrugues de vellesa; encara està ensopida a sobre d'hermosos llorers, llorers guanyats fa temps i ressecs encara que olorosos, que sembla que desprenguin adormidora morfina. Tothom sembla curt de vista; tothom mira tan sols les petiteses, i molt pocs se preocupen de lo que vos preocupeu vosaltres: dels somnis de l'esperit, de les primeres concepcions que llueixen com focs follets a la fosca de la pobra humanitat, de lo que coven els cervells que més tard han de fer rodolar la marxa de les idees.

Aquest esperit d'indagació i estudi és lo que em fa estar al costat vostre, i amb vosaltres estudiar, i aturar-nos tots junts de tant en tant per sapiguer, d'indagar i d'anar endavant és lo que em fa preguntar moltes voltes lo que us pregunteu vosaltres; lo que vol dir *modernisme*.

Jo prou voldria explicar-lo com el sento, però el sento més d'instruït que de teoria. És com una dona hermosa, que s'admira de sa hermosura, sens poguer-la definir; és com aire que passa, embalsamat, que el cor l'olora, i el cervell no se l'explica. És més amor que coneixença.

Amb tot deixeu-me'n dir quatre paraules. A París hi ha el *pont Nou*, que és el més vell. Van posar-li *pont nou* quan varen fer-lo, i aquest nom li ha quedat després de quatre segles. Quan varen fer aquell pont, era un pont modernista; i avui és vell i respectable al costat dels de ferro que el rodegen deixant-lo al mig de París com venerable relíquia. *Modernisme*, per mi, vol dir l'art que s'acosta; l'art que desitgen els uns i els altres temen; l'art que avui s'ha d'empènyer per fer-lo passar per les empentes de les grans multituds, i que demà serà vell; l'art que té de venir perquè els dies caminen, i el que té de passar perquè els dies no reculen; l'art esperança, l'art aurora, l'art que s'aixeca i l'art que té de sentir tothom que té el cor jove i entusiasta.

Aquest modernisme canvia i es balandreja a mida que passen els segles. Després d'una decadència, ve una crescuda; després del realisme, l'idealisme; després dels correctes clàssics, els exagerats romàntics; després dels realistes, els espiritualistes; després del positivisme, el misticisme; després d'un cansament, una reacció; després d'una opressió, la llibertat; l'opressió després del desenfreno; i sempre els modernistes del seu temps i del seu poble, sent màrtirs de les idees que porten, i sempre acceptant-les per força

les ignorants multituds, i volguent-les conservar, quan les tenen arrelades, per servir de destorb a les noves idees que s'empenyen, i arriben amb nova llum i nova vida, deixant en son camí les obres mestres com a fites que senyalen els parts gloriosos dels homes (...).

Perquè aquest modernisme que ens preocupa (parlo només de l'artístic) no és moda; no és un afany d'estar al corrent de les últimes evolucions com molts suposen; és una força que empeny amb ales blanques d'esperança; és l'home estirant el coll, mirant enllà, envers lo desconegut; és algo com un amor que se sent i no s'explica; és barreja d'ambició i desprendiment; imant que xucla els que estimen el que vindrà i empenta que fa seguir als que no l'estimen; corrent del temps que s'emporta riu avall lo que els homes aixequen, aterren, restauren i arruïnen amb força desconeguda que ens demana un més enllà, la idea nova de florida primavera.

Però aquesta idea que cada abril fa fulles noves, té les arrels de coses velles clavades a la terra; és arbre que perd a cada tardor la fullaraca de les obres petites, i s'apoya amb obres mestres; obres que donen sabor als rebrots tendres, als rebrots modernistes que amb el temps se fan. Arbre per donar vida a nous esplets de poesia. Per això estimem les coses velles quan són filles d'artistes, perquè són arrels que han aguantat les tempestats de tants segles; per això estimem el modernisme, perquè són branques noves que estiren els braços enlaire; per això estimem un i altre art, ja que l'un és la força que aguanta i l'altre és la nova brotada que omplirà el cel de flors blanques.

La brotada d'avui és individualista, amb fulles espirituals. El modernisme d'avui és la llibertat en art: que cada u faci el que senti i el cor li dicti, però que siga sincer; que no compri els aplausos ni vengui el seu art doblegant-se an els que paguen; que abans de començar una obra, combregui amb la consciència; que begui en bones fonts i camini per noves rutes; que estimi més la idea mare, la idea que apunta en els núvols del cervell, que l'execució ampullosa; que senti la intimitat de les coses, no la presència; del color, les vibracions; del dibuix, el caràcter; de la composició, la nota vibrant i sentida; i de tot, l'essència misteriosa.

La brotada d'avui ve cansada d'abusos de naturalisme, i busca espiritualitats. Simbolisme, decadentisme, esteticisme i altres cali-

ficatius, són noms mal aplicats de sensacions, que es bategen per tractar-les d'explicar; són remors d'ales que s'estiren per volar i alçar-se de la pobra terra; són desitjos de la humana fantasia que fuig de les presons de l'home; són esperances de coses que han de venir. La brotada d'avui té de mística, per lo que té el misticisme de sofriments i visions; té d'anarquista per lo que té l'anarquia de fantasia impossible; té de simbòlica per lo que engloba el simbolisme i s'allunya del terròs; té de revolucionària ideal per la poca fe de les pràctiques dels homes; té de tot lo que siga somniar, somniar a soles, sense destorbs de burgesos rics ni pobres, de burgesos de l'art, que són tots els que no tremolen per dintre davant d'una posta de sol, davant d'una dona que plora, davant d'un núvol rosat que passa o d'una aurora que es despunta.

Aquests creiem que són avui els camins que van a parar al modernisme. Cada u pot arribar-hi portat dels seus sentiments, recollint les sensacions que li dicti o inspire la seva pàtria.

Potser serem pocs a seguir-lo, aquest camí; però no hi fa res: també en la soledat, i potser en ella tan sols, es troba la poesia. Sempre es va acompanyat portant les conviccions a dintre, i les nostres són arrelades:

És d'estimar lo bo que els passats feren, perquè els vinents estimin lo que ara fem.

Consultar sa experiència i seguir sempre endavant.

Santiago Rusiñol, «Modernisme. Conversa», *El Francolí*, 30-III-1895. Extret de Rusiñol, *Obres completes*, II, Barcelona, 1976, pp. 612-615 (fragments).